

MODELBEKRIVELSE

**SAMMEN OM FAMILIEN
PÅ BØRNEHANDICAPOMRÅDET**

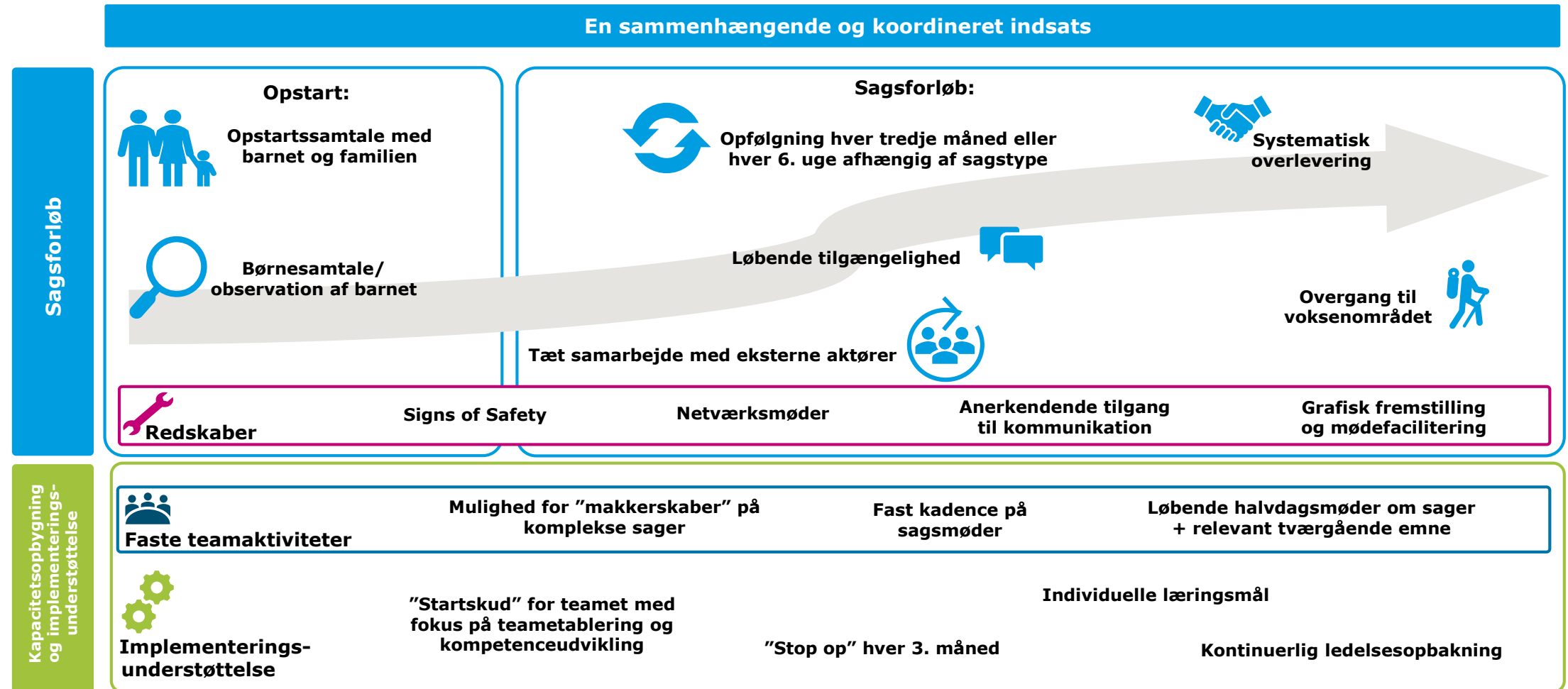
INDHOLD I MODELLEN

Denne modelbeskrivelse indeholder en gennemgang af model "Sammen om familien", som er beskrevet i forbindelse med Rambølls kortlægning af modeller for sammenhængende og koordinerede indsatser til børn med nedsat funktionsevne og deres familier. Modellen er udvalgt til afprøvning i satspuljeprojektet "Bedre koordination i indsatserne til børn med handicap og deres familier", som Socialstyrelsen gennemfører i perioden 2019-2021.

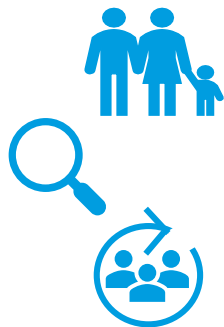
Model "Sammen om familien" er kendetegnet ved:

- **Mere dialog og tættere kontakt med familierne.** Det betyder, at rådgiverne lærer familierne bedre at kende og dermed bliver bedre i stand til sammen med familien at træffe kvalificerede beslutninger om, nøjagtig hvilken indsats barnet og familien har brug for.
- **Et øget og kvalitetsmæssigt styrket samarbejde på tværs** med fokus på, at sagerne og indsatsen opleves som et fælles anliggende. Mere systematisk og koordineret samarbejde mellem rådgivere i børnehandicapafdelingen og øvrige centrale aktører, fx dagtilbud, skole, PPR, fysio- og ergoterapi samt botilbud, danner grobund for en tæt faglig sparring og for en tidligere indsats i sagerne.
- **Tæt opfølgning:** Børnehandicapområdet er kendetegnet ved en høj grad af kompleksitet i form af et "dobbelt paragrafsæt", både med foranstaltninger med fokus på barnets trivsel samt kompensation/støtte til forældrene. Samtidig er indsatsstrappen på handicapområdet mindre fleksibel end fx på området for udsatte børn og unge, idet barnet eller den unges funktionsnedsættelser oftest er varig. Derfor er der i denne model:
 - Fokus på stabilisering af sager fremfor egentlig "nedtrapning".
 - Tæt opfølgning i en kadence, der tager højde for de lovgivningsmæssige rammer på området, så der i sager udelukkende med foranstaltninger vedrørende kompensation og støtte sker opfølgning hver tredje måned, og i sager med foranstaltninger med børnefaglig undersøgelse sker opfølgning hver sjette uge.

OVERORDNET MODEL

SPOR 1: SAGSFORLØBET

”Sammen om familien” starter med en opstartssamtale med barnet og familien. Det kan også ske som en del af en igangsat foranstaltning efter §50 i SEL. Fokus er rettet mod at lære familierne at kende, lytte til deres ønsker og identificere deres ressourcer og styrker. Der sker en afdækning af målene for indsatsen med afsæt i familiens behov, ønsker og aktuelle ressourcer og handlemuligheder. Der arbejdes i den forbindelse med klare kort- og langsigtede mål for barnet, hvor ansvar og roller er fordelt mellem familie og rådgiver.

En central opgave for rådgiveren er fra start at sikre inddragelse af relevante eksterne aktører. Dette sker typisk gennem brug af netværksmøder. ”Sammen om familien” har et styrket fokus på tæt og hyppig opfølgning på sagerne. Konkret sker der en løbende opfølgning hhv. hver 3. måned (sager efter §41, 42 og 44, eller sager efter §41, 42, 44 og §11 eller §52a.1.1) og hver 6. uge (sager efter §41, 42, 44 samt sager med §50- og 52-indsatser eller udelukkende efter §50 og 52).

Rådgiverne skal lægge vægt på at udvise en høj grad af fleksibilitet og på at have en anerkendende og ressourcefokuseret tilgang overfor familierne. Det kan fx ske ved at sørge for, at aktiviteterne ikke sker samtidig med andre aftaler, familien har med andre forvaltninger. Det er vigtigt at fastholde blikket på de opsatte mål og på ansvars- og rollefordeling mellem familie og rådgiver, så begge dele afspejler barnets og familiens ønsker og muligheder for selv at spille en aktiv rolle i sagen.

Det er således nødvendigt at prioritere, at rådgiverne har ressourcer til den hyppige opfølgning, og derudover til at være tilgængelige for familien efter behov gennem mere uformel kontakt, fx via sms eller telefonopkald.

I ”Sammen om familien” er der et vedvarende fokus på behov for overleveringer mellem involverede fagpersoner. Både ved eventuel afslutning af et forløb eller ved overgangen til voksenområdet, men også som en fast del af samarbejdet mellem fagpersoner, både internt og eksternt. Stringent og systematisk brug af metoder og redskaber som Signs of Safety og udførligt beskrevne mål for indsatsen overfor det enkelte barn gør udskiftninger og overlevering til et mindre sårbart element i en sammenhængende og koordineret indsats overfor barnet og dets familie.

SPOR 2: KAPACITETSOPBYGNING OG IMPLEMENTERINGSUNDERSTØTTELSE

Som forudsætning for udviklingen af en lovende praksis indeholder model "Sammen om familien" et kapacitetsopbygnings- og implementeringsunderstøttende spor, der sætter kontinuerligt fokus på at ruste medarbejderne og understøtte forandringsprocessen i organisationen.

Implementering handler om at få afprøvningen af modellen til at forløbe efter planen og i overensstemmelse med de rammer og systematikker, der er defineret for modellen. Samtidig skal aktiviteterne i projektperioden også understøtte en *kapacitetsopbygning* – det vil sige at få involveret alle de relevante medarbejdere, ledere og samarbejdspartnere og sikre, at måden at arbejde på – og effekten af denne – fortsætter efter projektperioden er afsluttet.

På tværs af alle sagsforløb ligger der i model "Sammen om familien" en række faste teamaktiviteter, som både har til formål at sikre en sammenhængende og koordineret indsats, men også har til formål at understøtte implementering og kapacitetsopbygning. Aktiviteterne består af:

- **Sagsmøder i en fast kadence**, hvor teamet af børnehandicaprådgivere drøfter konkrete sager. På mødet drøftes særligt udfordrende situationer eller beslutninger, eller der fortæles om gode løsninger af konkrete problemstillinger, ligesom der er mulighed for at dele viden om fx fælles samarbejdspartnere.
- **Løbende afholdelse af halvdagsmøder**, hvor der foruden drøftelsen af konkrete sager afsættes tid til at tage et relevant, tværgående emne op, i form af fx oplæg om brug af en bestemt metode, erfaringsudveksling om brugen af bestemte redskaber eller lignende.
- Mulighed for at oprette såkaldte "**makkerskaber**" på **komplekse sager**, som består af, at to kolleger i fællesskab er ansvarlige for en kompleks sag. Typisk vil der være en primær ansvarlig rådgiver, som har det overordnede ansvar for kontakten til familien, øvrige aktører og samarbejdspartnere, og en makker, der på lige fod med den ansvarlige rådgiver, sætter sig ind i sagen. Dette muliggør en løbende faglig sparring og en opgavefordeling, fx på netværksmøder, hvor begge rådgivere er til stede, og den ene har ansvar for præsentation og formidling, mens den anden kan være ansvarlig for tidsstyring, referat og ordstyring. Makkerskaberne opleves som en stor fordel i forhold til overlevering og udskiftning, fordi viden om sagerne er fordelt på to rådgivere, ligesom det øger graden af fleksibilitet og tilgængelighed overfor familierne. Derudover arbejder de to makkere med udgangspunkt i deres individuelle læringsmål og giver hinanden feedback på konkrete opgaver, situationer og løbende udvikling i forhold til de opsatte mål.

Opbygning af en fælles faglighed gennem teametablering og kompetenceudvikling. Når medarbejdere inddrages fra start og kontinuerligt i udviklingsprocessen samt får medbestemmelse på indhold og fokus i arbejdet, skabes ejerskab, motivation og legitimitet omkring indsatsen. Dette "startskud" for arbejdet med modellen kan indeholde:

- Inddragelse af medarbejderne i konkretisering af forandringsteori og aktivitetsplan for udviklingsprocessen, hvor medarbejdere får reel indflydelse på udformning og indhold i det udviklingsarbejde, de selv skal udføre.
- Tilførsel af viden og kompetencer til teamet i form af oplæg/kurser om emner som fx grafisk facilitering og mødeledelse, systemisk/anerkendende tilgang til dialog eller mindfulness som redskab til at håndtere arbejdspress og "svære sager".

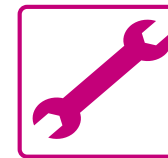
Løbende inddragelse af medarbejderne, faglig refleksion og fokus på individuelle læringsmål. Det styrker medarbejdernes motivation, at de oplever, at der tages afsæt i deres eget lokale behov for udvikling i konkrete sager og meningsfulde prioriteringer, samt i deres eget ønske om styrkelse af konkrete kompetencer. Dette fokus kan operationaliseres gennem:

- Faste "stop op-møder" i teamet hver 3. måned om udviklingen i projektet. I modsætning til de faste sagsmøder, hvor fokus er rettet mod indhold i sagsbehandlingen af konkrete sager, fokuserer stop op-møderne udelukkende på fremdriften, læringen og evt. tilpasninger i forhold til arbejdet med at omlægge indsatsen til "Sammen om familien".
- Opstilling af individuelle læringsmål for den enkelte medarbejder. Målene har typisk fokus på tværgående elementer – fx medarbejderens ønske om at blive bedre til at være mødeleder, til at inddrage eksterne samarbejdspartnere eller lignende. Opfølgningen på læringsmålene sker mellem medarbejder og leder, men også hvis der oprettes "makkerskaber", hvor to kolleger samarbejder om særligt komplekse sager. Opfølgningen og den løbende, kontinuerlige feedback er centrale redskaber i at skabe og fastholde en forandring.

Kontinuerlig ledelsesopbakning og -prioritering af udviklingsarbejdet. Den ledelsesmæssige opbakning kan omsættes ved:

- Målorienteret ledelse af både det samlede team og den enkelte medarbejder med løbende opsamling på projektets forandringsteori og aktivitetsplan samt den enkelte medarbejders individuelle læringsmål.
- Ledelse "tæt på" teamet, hvor teamleder har faciliteret og deltaget i løbende faglig sparring og refleksion om nye kompetencer og læring.

RELEVANTE REDSKABER, DER UNDERSTØTTER INDHOLDET I MODELLEN

RELEVANTE REDSKABER HVORDAN BENYTTES REDSKABET

- **Metoden Signs of Safety**

Signs of Safety (SoS) er en metode til at styrke det tværfaglige samarbejde mellem familier og fagpersoner omkring udsatte børn og unge. Metoden er et konkret redskab, der kan anvendes til at foretage risikovurderinger i børnesager og vurdere tegn på fare og tegn på trivsel. Metoden har fokus på beskyttelsesfaktorer og på at skabe grundlag for en balanceret risikovurdering af barnet og familien.

I brugen af "Sammen om familien" bruges SoS til at understøtte et kontinuerligt fokus på elementer som at:

 - Forstå familiens position igennem aktiv lytning til deres tanker og holdninger.
 - Identificere familiens styrker og ressourcer.
 - Have fokus på mål, både familiens og fagpersoners.
 - Vurdere familiens villighed og evne til at udføre forandringerne, inden de implementeres.

Læs mere om metoden her:
<https://vidensportal.dk/temaer/Omsorgssvigt/indsatser/signs-of-safety>

Tilsvarende er det muligt at anvende ICS og udredningsværktøjet: (<https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/sagsbehandling-born-og-unge/ics>).
- **Netværksmøder**

Det inddragende netværksmøde er en metode, som kan bidrage til at imødekomme lovkravet om, at det i børnesager altid skal overvejes, hvordan der kan ske en systematisk inddragelse af netværket. Metoden kan bidrage til at nuancere beslutningsgrundlaget og kan medvirke til en god dialog og et konstruktivt samarbejde mellem familie, ressourcpersoner og kommunale myndigheder.

I "Sammen om familien" benyttes netværksmøder løbende som metode til at sikre inddragelse af barnets og familiens perspektiv, samt inddragelse af relevante professionelle samarbejdspartnere.

Læs mere om netværksmøder her: <https://vidensportal.dk/temaer/inddragelse/indsatser/det-inddragende-netvaerksmode>
- **Anerkendende tilgang til kommunikation**

I den løbende dialog med familierne kommer den anerkendende tilgang til udtryk gennem både måden, der føres dialog på, og ved at være aktivt lyttende og fokusere på familiens behov. Ofte skal der små sproglige tilpasninger til, for at modtageren oplever dialogen anderledes. Fx ved, at rådgiver, når hun ringer hjem til familien, indleder med et "forstyrrer jeg?" etc. Ligesom den anerkendende tilgang også kommer til udtryk gennem et vedvarende fokus på familiens ressourcer, muligheder og ønsker. Fx via det målorienterede fokus på barnets udvikling, via understøttelsen af, at familien selv spiller en aktiv rolle i koordinering og håndtering af dele af planlægningen, der er overskuelige for dem og lignende.
- **Grafisk fremstilling og mødefacilitering**

Centrale medarbejdere tilbydes kompetenceudvikling i grafisk fremstilling og mødefacilitering. Formålet er at klæde dem bedre på til at afvikle møder med familier og samarbejdspartner.

Møderne afvikles med systematisk inddragelse af familiernes perspektiv, med brug af den anerkendende tilgang i kommunikationen og med kontinuerligt fokus på de mål, der arbejdes hen mod i den konkrete sag.

Erfaringen er, at medarbejderne oplever det som givtigt at afholde møder med udgangspunkt i principper for mødefacilitering og med brug af grafisk fremstilling. De oplever, at det understøtter muligheden for at sætte deres socialfaglighed i spil på møderne.
- **Individuelle læringsmål**

At arbejde systematisk med individuelle læringsmål som et redskab, der både sikrer et kontinuerligt fokus på den enkelte medarbejders motivation og udvikling, og som understøtter en vedvarende metodestringens i medarbejderens arbejdsmetoder og -tilgange. Alle medarbejdere opstiller i samarbejde med den personaleansvarlige teamleder få, konkrete læringsmål ved projektets opstart. Medarbejder og leder følger løbende op på målene og tilpasser dem om nødvendigt. Samtidig er målene også et redskab til fokusering af arbejdet i de makkerskaber, rådgiverne indgår i med andre rådgivere i komplekse sager.

KERNEELEMENTER I MODELLEN

Afprøvningen af "Sammen om familien" bygger på en grundlæggende forståelse af, at sociale indsatser og organisatoriske modeller består af en række kerneelementer eller principper, som skal være til stede i indsatsen for at aktivere de mekanismer, der skaber de ønskede faglige og organisatoriske resultater og effekter for borgeren. Kerneelementerne i "Sammen om familien" er de bærende byggesten i modellen, og de vil være fælles for alle kommuner, der tager modellen i brug. Kerneelementerne omsættes lokalt gennem forskellige aktiviteter og greb, der udvikles og fastlægges med respekt for den lokale kontekst i kommunen.

I "Sammen om familien" er der identificeret fire kerneelementer. I ansøgningen skal de deltagende kommuner med afsæt i nedenstående beskrivelser redegøre for, hvordan kerneelementerne bliver implementeret i deres lokale kontekst. I projektets opstartsfasen vil der ligeledes være fokus på at kvalificere kommunernes lokale omsætning af kerneelementerne.

1. Kerneelement: Inddragelse af familien

I "Sammen om familien" er **inddragelse af familien** et centralt kerneelement, der sikrer, at familien oplever højere grad af sammenhæng og koordinering i kontakten med kommunen. Modellen lægger op til tæt samarbejde med og inddragelse af familien i afdækningen og den løbende tilpasning af indsatsen til barnets aktuelle behov. Formålet er dels at opnå, at familierne i stigende grad oplever at blive hørt og være beslutningsdygtige i deres barns forløb. Dette understøtter ejerskab og selvhjulpethed. Samtidig er det med til at skabe gennemsigtighed og overblik over de aftaler og indsatser, der etableres omkring barnet.

Inddragelse af familien operationaliseres gennem følgende aktiviteter og greb. Den enkelte kommune definerer med udgangspunkt i deres lokale kontekst, hvordan aktiviteterne og grebene konkret skal bruges:

- Systematisk brug af **børnesamtalen** og/eller observationer af barnet i opstart og udredning.
- **Inddragelse af familien, der er med til at opstille mål** for indsatsen og påtager sig roller og opgaver i forhold til gennemførelsen af de planlagte aktiviteter. Rådgiver og familie bliver derigennem fælles om at skabe løsningerne for barnet.
- **En anerkendende tilgang med fokus på ressourcer** i dialogen med familien: Rådgiver møder familien, hvor de er, og lytter aktivt til familiens behov og ønsker – og planlægger indsatsen derefter. Udgangspunktet er at finde det, der fungerer for familien og overføre de velfungerende elementer til andre situationer, som ikke fungerer lige så godt.
- **Fleksibilitet** i form af fx øget brug af sms og telefonopkald samt planlægning af møder og aktiviteter med forståelse for, at familierne ofte har en travl hverdag med en række aktiviteter i regi af andre forvaltninger osv., samtidig med at de skal have familie- og arbejdsliv til at fungere.
- Familien understøttes i at spille en aktiv rolle, så rådgiveren nærmere bistår familien end at "overtage" sagen fra familien. Det gøres ved at føre et **"kontraktbaseret samarbejde med familien"** med klare aftaler og tydelig rollefordeling, så det står klart, om det er familien eller rådgiveren, der har koordineringsansvaret ift. udfører, skole etc.

KERNEELEMENTER I MODELLEN

2. Kerneelement: Systematisk og hyppig opfølgning

Systematisk opfølgning er et centralt kerneelement i "Sammen om familien". Formålet med systematisk opfølgning er at sikre en løbende tilpasning af indsatsen til barnets aktuelle behov for støtte, således at indsatsen opleves mest muligt meningsfuld for familien. Familien inddrages og høres løbende, og der tages kontinuerligt stilling til, hvilken indsats der er den rette og samtidig mindst muligt indgribende.

Den systematiske opfølgning sker konkret gennem øget synlighed og kontakt i form af:

- **Systematisk opfølgning hver 3. måned** i sager med kompensation eller støtte (udelukkende sager efter § 41, 42 og 44, eller sager, hvor der er § 41, 42, 44 samt § 11 eller § 52a.1.1). Grundet disse sagers karakter – med fx kompensationsydelser, der er bevilliget til en bestemt periode – understøtter den hyppige opfølgning et styrket fokus på barnets og familiens trivsel og udvikling bredt set og ikke nødvendigvis på de igangsatte ydelser. Opfølgningen skal således ses som en ressourceorienteret understøttelse af familien, hvor fokus er rettet mod familiens handlemuligheder. Opfølgningerne giver mulighed for løbende at være på forkant med udviklingen hos barnet og i højere grad forudse kommende ændringer i sagen eller nye behov hos barnet.
- **Systematisk opfølgning hver 6. uge** i sager med børnefaglig undersøgelse (§ 41, 42, 44 samt § 50- og 52-indsatser eller udelukkende § 50 og 52).
- Derudover er det prioriteret, at rådgiverne har ressourcer til løbende at være **tilgængelige for familien efter behov**. Tilgængeligheden kan ske i form af en mere uformel kontakt via sms eller korte telefonopkald.

Opfølgningskadencerne er faste og kan ikke defineres eller tilpasses af den enkelte kommune.

KERNEELEMENTER I MODELLEN

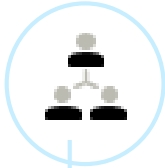
3. Kerneelement: Et fælles målbillede

I "Sammen om familien" er det centralt at arbejde med et fælles målbillede. Det indebærer, at familien og fagpersonerne har en fælles forståelse af, hvad der er målet for indsatsen, og hvordan de involverede fagpersoner kan understøtte familien i at spille en aktiv rolle i varetagelsen af barnets behov.

Der arbejdes med det fælles målbillede gennem følgende aktiviteter og greb. Den enkelte kommune definerer med udgangspunkt i deres lokale kontekst, hvordan aktiviteterne og grebene konkret skal bruges:

- En **fælles afdækning af, hvad barnet og familien ønsker**. Derved skabes en fælles forståelse af barnets og familiens behov, og der sker en forventningsafstemning ift. både konkrete handlinger, og hvad der er realistiske mål for barnet.
- Fokus på både **kortsigtede og langsigtede mål**, der beskrives grundigt, så både familie og kommune er indforstået med, hvad de handler om og indebærer, og i en grad, at de bliver **realistiske og konkrete** for familien. På den måde skabes også et **tydeligt aftalegrundlag** mellem rådgiver og familie.
- Kontinuerligt fokus på at **afdække og revidere vurderingen af ressourcer og handlemuligheder hos familien**.
- **Eksterne samarbejdspartnere**, der står for den udførende del af indsatsen til barnet, kan med fordel inddrages i afdækningen og formuleringen af målbilledet, således at alle parter i sagen arbejder hen mod det samme mål for indsatsen.

KERNEELEMENTER I MODELLEN

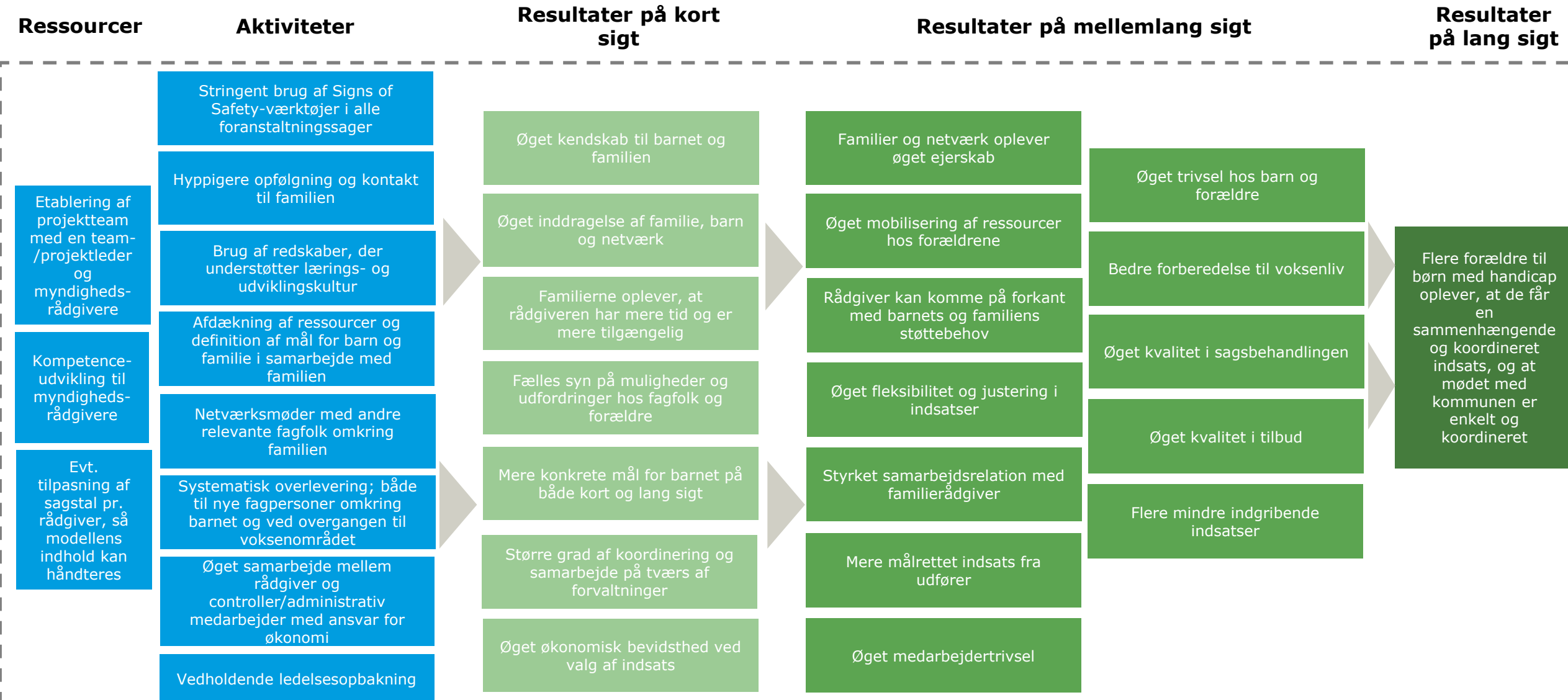
4. Kerneelement: Styrket tværgående samarbejde

I "Sammen om familien" er et **styrket tværgående samarbejde** med fx dagtilbud, skole, PPR, fysio- og ergoterapi samt botilbud et centralt kerneelement. Det styrkede samarbejde sker især i form af, at den ansvarlige socialrådgiver foretager en øget og mere systematisk koordinering med hhv. familien og de eksterne samarbejdspartnere, der er ansvarlige for den udførende del af indsatsen.

Det styrkede tværgående samarbejde med eksterne aktører operationaliseres gennem følgende aktiviteter og greb. Den enkelte kommune definerer med udgangspunkt i deres lokale kontekst, hvordan aktiviteterne og grebene konkret skal bruges:

- **Øget systematisk inddragelse** af og dialog med de involverede eksterne aktører, bl.a. ved øget brug af netværksmøder.
- Øget fokus på, at **rådgivere og eksterne aktører i fællesskab er ansvarlige** for at tilrettelægge en sammenhængende og koordineret indsats til barnet og familien, som familien oplever som tilrettelagt med udgangspunkt i en fælles opfattelse – på tværs af rådgivere, eksterne aktører og familien selv – af målet med indsatsen.
- Løbende **afstemning med familien om, hvordan de foretrækker rollefordelingen**, således at vægtningen mellem rådgiverens og familiens egen koordinering med eksterne aktører som dagtilbud, skole, PPR etc. er klar, og rådgiverens koordinering på vegne af familien bliver "kontraktbaseret".

FORANDRINGSTEORI FOR "SAMMEN OM FAMILIEN"

VURDERING AF MODELLENS BÆREDYGTIGHED (EFTERSPØRGSEL OG DRIFT)

Form for bæredygtighed

Social bæredygtighed

Operationalisering

- "Tættere på familien", der pt. afprøves i Aarhus Kommune, og som ligger til grund for denne model, har en høj grad af validitet blandt fagpersonalet i Aarhus Kommune og vurderes at matche det eksisterende socialfaglige paradigme og tilgang til borgerne.

Organisatorisk bæredygtighed

- Modellens organisering forventes at være overførbart til andre kommuner på børnehandicapområdet.
- Modellen benyttes i en stor kommune, som vurderer, at mindre kommuner med tættere samarbejde imellem forvaltninger – i form af fx bredere direktørområder, samlet geografisk placering og mere udbredt kendskab til hinandens medarbejdere, ydelser og ansvarsområder – også vil kunne drage nytte af at arbejde med modellen.
- Aarhus Kommune har organiseret brugen af "Tættere på familien" i et særskilt team af 10 rådgivere og én teamleder og benytter modellen på 240 sager. Teamet er organisatorisk adskilt fra den øvrige børnehandicapafdeling, som håndterer 480 sager. Det er med udgangspunkt i disse erfaringer vurderingen, at der i større kommuner kan være en fordel ved at samle arbejdet med "Sammen om familien" i et særskilt team, der kan opbygge en fælles faglighed omkring brugen af modellen.

Økonomisk bæredygtighed

- Da modellen indeholder et stærkt fokus på kapacitetsopbygning, er det forventningen, at den vil kunne driftes i den eksisterende organisation efter endt projektperiode.
- Modellen forudsætter, at den enkelte ansøgerkommune tager stilling til og begrundes, hvilket sagstal pr. rådgiver modellen forudsætter i den givne kommunes organisatoriske kontekst, og hvordan de vil sikre, at der med håndteringen af dette antal sager er mulighed for at imødekomme indholdet i modellen.
- Aarhus kommune kan efter 1,5-2 års brug af "Tættere på familien" se en økonomisk besparelse, som er drevet af igangsættelsen af mindre indgribende, og derved mindre omkostningstunge foranstaltninger.

Note: Vurdering af modellens bæredygtighed er foretaget som et fagligt skøn med udgangspunkt i viden om modellens udspring og indhold og gennem dialog med Aarhus Kommune, der pt. afprøver "Tættere på familien". Derudover er der foretaget validerende interviews med en række uvildige kommuner, der med udgangspunkt i deres egne rammevilkår har vurderet modellens relevans.